

12.11.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/996
Toplantı Tarihi/Sayısı : 16.10.2024/235
Karar Numarası : 2024/1133
Başvuran : M. M.
Başvuran Vekili : Av. G.S.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İstanbul Valiliği (İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı)
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuran müvekkilinin geri gönderme merkezinde jandarma personeli tarafından darp edilmesi neticesinde el bileğinin çıktığı ve burkulduğu, alçıya alındığı, bu durumun hekim raporuyla sabit olduğu ve bu bağlamda kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, müvekkili adına ilettiği başvuru dilekçesinde özetle;

a. Müvekkili M.M.'nin ülkesi Tunus'ta ölüm cezasını gerektiren bir suçlama ile karşı karşıya olduğunu, hakkında arama ve tutuklama kararlarının mevcut olduğunu, bu nedenle Türkiye'ye sığındığını,

b. Müvekkili M.'nin 6/6/2023 tarihinde idari gözetim altına alınmak üzere Şanlıurfa'ya götürüldüğünü, 27/7/2023 tarihine kadar burada tutulduğunu, ardından serbest bırakıldığını,

c. 2/4/2024 tarihinde müvekkili M.'nin tekrar alıkonularak Arnavutköy Geri Gönderme Merkezine götürüldüğünü, burada kendisine sınır dışı edileceğinin bildirildiğini ancak sınır dışı edilmesi halinde işkence ve ölüm gibi yaptırımlarla karşılaşabileceği gerekçesiyle serbest bırakılması için talepte bulunulduğunu,

ç. Müvekkili M.'nin 25/4/2024 tarihinde Arnavutköy Geri Gönderme Merkezinden Tuzla Geri Gönderme Merkezine gönderildiğini, burada kendisine yabancı uyruklu ve Arap olması nedeniyle ırkçı davranışlarda bulunulduğunu,

d. Müvekkilinin 28/4/2024 tarihinde tuvalette olması nedeniyle sabah sayımına geciktiğini, bu nedenle aynı günün akşamında müvekkilinin bir odaya götürülerek 6 görevli tarafından darp edildiğini, bu sırada müvekkilinin parmağının kırıldığını,

e. Olay sırasında müvekkilinin odadan kaçmaya çalıştığını ve kendisini koridora attığını ancak müvekkilinin koridordan alınıp tekrar aynı odaya götürüldüğünü,

f. Müvekkili M.'nin 1 .. olarak geçen bölümde tutulduğunu, darp edildiği odanın ise ... olarak isimlendirilen bölümde olduğunu, söz konusu odada güvenlik kamerası olmadığını ancak bağlı olduğu koridorda olduğunu,

g. Müvekkilinin darp edildiğini 7/5/2024 tarihinde yapılan avukat görüşmesinde beyan ettiğini, görüşme sırasında vücudundaki yara ve darp izlerini gösterdiğini, elinin alçılı olduğunu, her iki dizinde de kabuk bağlamaya yüz tutmuş yaraların olduğunu,

h. Müvekkilinin darp edildikten bir gün sonra hastaneye götürüldüğünü iddia etmektedir.

3. Muhatap İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünden alınan 24/6/2024 tarihli yazılı görüşte;

a. Başvuru konusu iddialara ilişkin gerekli mülakatların yapıldığı,

b. Merkezin iç ve dış güvenliğinden sorumlu İstanbul İl Jandarma Komutanlığına bağlı Tuzla Asayiş Sevk ve Bölük Komutanlığına gerekli adli ve idari soruşturmanın yapılması için 29/5/2024 tarihli ve sayılı resmi yazı ile bildirim yapıldığı bildirilmiştir.

4. Kurumumuz iddia edilen olayın geçtiği yer ve zamanı içeren güvenlik kamerası kayıtlarını talep etmiş; söz konusu talebin Merkezde bulunan güvenlik kameralarının elektrik kesintisi yaşandığı anlarda kayıt almadığı gerekçesiyle karşılanamadığı yönünde cevap verilmiştir. Ayrıca başvuranın iddia ettiği olaya ilişkin tutanak ve genel adli muayene raporları Kurumumuza gönderilmiştir.

5. Muhatap İstanbul Valiliği İl Jandarma Komutanlığından alınan 22/8/2024 tarihli yazılı görüşte;

a. Konu ile ilgili yapılan araştırma sonucunda, başvuran müvekkili M.M.'nin 28/4/2024 tarihinde saat 21.00 sularında bir an önce serbest kalmayı talep ettiği ve avlu içerisinde bulunan diğer tutulanları kışkırttığı,

b. Bunun üzerine M. hakkında tutanak tanzim edildiği ve genel adli muayene raporu alındığı, söz konusu raporda darp ve cebir izine rastlanmadığının sabit olduğu,

c. Başvuran müvekkili M.'nin kendisini darp eden personelden birinin ismininolduğunu söylediği, ancak Geri Gönderme Merkezinde görevliisimli jandarma personeli sayısının üç olduğu, dolayısıyla tespit yapılamadığı belirtilmiştir.

6. Başvuran, muhatap kurumların cevabi yazısına ilişkin sunduğu görüşte özetle;

a. Muhatap Kurum tarafından sunulan evrakın büyük bir kısmının olay günü ile alakası olmayan muhtelif tarih ve saatlerde kamera kaydı yapılmadığına dair tutanaklardan oluştuğu, kamera kaydı

olmayan alanların tutulanlar ile kolluk personelinin temas ettiği, dolayısıyla düzenli olarak izlenmesi gereken alanlar olduğu, 28/4/2024 tarihine ilişkin güvenlik kamerası kaydı sunulmadığı,

b. Şikayete konu olaya ilişkin tutanağın gerçeği yansıtmadığı, söz konusu tutanağın kurumsal sistemde kayda alınan bir evrak olup olmadığına dair herhangi bir bilgi olmadığı,

c. 7/5/2024 tarihinde müvekkil M. ile yapılan avukat görüşünde müvekkilin elinin alçılı olduğu ve dizlerinde yaraların bulunduğu, bu konuya ilişkin herhangi bir evrakın sunulmadığı,

ç. Muhatap Kurumun sunduğu evrak arasında yer alan ve hekim imzalı 19/5/2024 tarihli yazıda müvekkili M.'nin sağ el baş parmağında travma ve ağrı olduğunun tespit edildiği, söz konusu tespitinin müvekkilin darp edildiğine işaret ettiği belirtilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir: "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz...*"

8. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

9. Mezkur Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

10. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'nci maddesine göre; "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması,

hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. TIHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle; TIHEK'e İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu çerçevede OPCAT'in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TIHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

13. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir: *“Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz.”*

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) *“İşkence yasağı”* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir: *“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.”*

15. Anayasa'nın 17'nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleyle tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

16. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı; ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

17. İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin negatif ve pozitif olmak üzere iki çeşit yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, gayriinsani veya küçültücü muameleyle ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içermektedir.

18. Kötü muamele iddiasının devlete yüklenen yükümlülüklerden yararlanabilmesi için uygun delillerle desteklenmesi, bu delillerin yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması beklenmektedir. Ayrıca delillerin elde edilme sürecinde ilgililerin tutumları da dikkate alınmalıdır (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B.No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

19. Bunun yanı sıra bir eylemin kötü muamele olarak nitelendirilebilmesi için asgari ağırlık eşikliğini aşmış olması gerekmekte olup bu eşik mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etmenler ile muamelenin süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine bağlı olarak her somut olayda ayrıca değerlendirilmelidir (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23).

20. Yabancı uyruklu bir kişi sınır dışı edilme işlemleri nedeniyle yakalanabilir veya tutulabilir (AYM, *K.A. [GK]*, B. No: 2014/13044, 11/11/2015, para. 93). Ancak bu kişiler hukuka uygun olarak tutuldukları sırada diğer hak ve özgürlüklerinden yararlanma hakkına sahiptir (AYM, *Cihan Koçak*, B.No: 2014/12302, 21/9/2017, para. 57). Bu çerçevede ulusal ve uluslararası normlarla güvence altına alınmış işkence ve kötü muamele yasağı sınır dışı edilmek üzere tutulan kişilere yönelik uygulamalar için de geçerlidir.

21. Geri gönderme merkezlerinde tutulan yabancı uyruklu kişilerin firara teşebbüs ve saldırı gibi fiilleri karşısında kısıtlayıcı önlemlere başvurulması mümkündür. Ancak bu tür önlemlerin kaçınılmaz durumlarda kullanılması ve orantılı olması gerekmektedir (AYM, *Y.K.*, B.No: 2016/14347, 2/6/2020, para. 87).

22. Somut olayda başvuran, müvekkili M.M.'nin yabancı uyruklu ve Arap olması nedeniyle Tuzla Geri Gönderme Merkezinde ırkçı davranışlara maruz bırakıldığını, müvekkilinin 28/4/2024 tarihinde tuvalette olması nedeniyle sabah sayımına geciktiğini, bu nedenle aynı günün akşamında müvekkilinin bir odaya götürülerek 6 güvenlik personeli tarafından darp edildiğini, bu sırada müvekkilinin parmağının kırıldığını, olay sırasında müvekkilinin odadan kaçmaya çalıştığını ve kendisini koridora attığını ancak müvekkilinin koridordan alınıp tekrar aynı odaya götürüldüğünü, müvekkili M.'ninolarak geçen bölümde tutulduğunu, darp edildiği odanın ise ...olarak isimlendirilen bölümde olduğunu, söz konusu odada güvenlik kamerası olmadığını ancak koridorda olduğunu, müvekkilinin darp edildiğini 7/5/2024 tarihinde yapılan avukat görüşmesinde beyan ettiğini, görüşme sırasında vücudundaki yara ve darp izlerini gösterdiğini, elinin alçılı olduğunu, her iki dizinde de kabuk bağlamaya yüz tutmuş yaraların olduğunu iddia etmektedir.

23. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca muhatap İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünden;

- Merkeze kabulü sırasında M.M. hakkında düzenlenen sağlık raporu,
- Merkezde tutulduğu süre zarfında M. hakkında tutulan sağlık dosyası,
- M.'nin parmağının kırılmasına ve yaralanmasına neden olan olayla/olaylarla ilgili tüm resmi bilgi ve belgeler,
- 28/4/2024 tarihi saat 22.00 ile 29/4/2024 tarihi saat 06.00 saatleri arasında başvuranın kaldığı odanın girişini (koridoru) gösterir güvenlik kamerası kaydı,
- 28/4/2024 tarihi saat 22.00 ile 29/4/2024 tarihi saat 06.00 saatleri arasında ...Bloğunun koridorlarına ait güvenlik kamerası kayıtları ile başvuru konusuna ilişkin tüm bilgi, belge ve değerlendirmeler talep edilmiştir.

24. Müdürlük, 24/6/2024 tarihli ve 72104824-000-.... sayılı görüş yazısında; başvuruya konu

iddia hakkında gerekli mülakatların yapıldığını, Merkezin iç ve dış güvenliğinden sorumlu İstanbul İl Jandarma Komutanlığına bağlı Tuzla Asayiş Sevk ve Bölük Komutanlığına gerekli adli ve idari soruşturmanın açılması için 29/5/2024 tarihli ve sayılı resmi yazı ile bildirimde bulunulduğunu, olayla ilgili diğer bilgi ve belgelerin ekte gönderildiğini belirtmiştir.

25. Müdürlüğün Kurumumuza gönderdiği görüş yazısının ekinde yer alan evrak üzerinde yapılan incelemede, Kurumumuzun talep ettiği güvenlik kamerası kayıtlarının gönderilmediği anlaşılmıştır. Kurumumuza gönderilen belgeler arasında Merkezde bulunan güvenlik kameralarının şalter atması ve elektrik kesintisi gibi nedenlerle düzenli olarak kayıt almadığına ilişkin birden fazla tutanağın yer aldığı görülse de başvuranın iddiasına konu olan olaya ilişkin tarih ve saatte güvenlik kamerası kayıtlarında elektrik kesintisi yaşandığına dair tutanak bulunmadığı görülmüştür. Bununla birlikte 6/6/2024 tarihli bir tutanakta, 24/5/2024 tarihinde yapılan kontrollerde 37 güvenlik kamerasının geçmişe ait kayıt tutmadığının tespit edildiği anlaşılmıştır.

26. Ayrıca, Kurumumuza gönderilen tutanaklar incelendiğinde, tutanaklarda yer alan tarih ve saat bilgileri üzerinde karalamalar yapıldığı ve söz konusu tutanakların resmi makamlara sunulduğuna ya da resmi makamlarca işleme alındığına dair bir üst yazı bulunmadığı görülmüştür.

27. Müdürlüğün Kurumumuza gönderdiği evrakta başvuru konusu olaya ilişkin yalnız bir tutanak yer almaktadır. Söz konusu tutanağa göre 28/4/2024 tarihinde saat 21.00 sıralarında M. M.'nin jandarma personeli ile görüşmek istemesi üzerine ...numaralı odadan jandarma güvenlik odasına getirildiği, görüşme sırasında M.'nin serbest bırakılmayı talep ettiği, odasına dönmeyi reddettiği ve avluda bulunan diğer tutulanları isyana teşvik ettiği; bunun üzerine Jandarma Nöbetçi Amirinin bilgisi dahilinde M.'nin ...numaralı odaya alındığı ifade edilmektedir. Ancak tutanakta yer alan ifadeleri doğrulayan bir güvenlik kamerası kaydı bulunmamaktadır.

28. Başvuru kapsamında başvuranın müvekkili M.M.'nin geri gönderme merkezinde bulunduğu süre zarfında hakkında tutulan sağlık dosyaları muhatap Kurumdan talep edilmiştir. Söz konusu talebe cevaben muhatap İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü M. hakkında düzenlenen sağlık raporlarını Kurumumuza iletmıştır.

29. Buna göre başvuranın müvekkili M.M.'nin Tuzla Geri Gönderme Merkezine getirildiği 25/4/2024 tarihinde saat 19.22'de Arnavutköy İlçe Sağlık Müdürlüğünde muayene edildiği, muayene sonucunda hazırlanan genel adli muayene raporunda kişinin genel durumunun iyi olduğu, darp edilmediğini ifade ettiği ve darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmektedir. Söz konusu rapordan kişinin Tuzla Geri Gönderme Merkezine alındığı gün vücudunda herhangi bir darp ve cebir izinin olmadığı anlaşılmaktadır.

30. Daha sonra başvuru konusu iddiaların yaşandığı belirtilen 28/4/2024 tarihi saat 21.47'de Tuzla İlçe Sağlık Müdürlüğünde başvuran müvekkili hakkında genel adli muayene raporu düzenlendiği

görülmüştür. Söz konusu raporda dil bariyeri nedeniyle M.'den alınabilen hikayenin kısıtlı olduğu vurgulanarak darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir. Rapordaki tarih ve saatten anlaşıldığı üzere, başvuru konusu olayın hemen ardından söz konusu rapor tanzim edilmiştir. Öte yandan; başvuran müvekkili M.'nin iddia edilen olayın ertesi gününde, 29/4/2024 tarihinde, muayene edilmek üzere Tuzla Devlet Hastanesine sevk edildiği görülmüştür. Başvuran müvekkilinin 29/4/2024 tarihinde yapılan muayenesine ilişkin bilgiler, Kurumumuz tarafından 22/8/2024 tarihli ve E-16949670-804.01-..... sayılı resmi yazı ile Tuzla Devlet Hastanesi Başhekimliğinden talep edilmiştir.

31. İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğünün Kurumumuza gönderdiği evrakta yapılan incelemede; iddia edilen olaydan yaklaşık 20 gün sonra, Tuzla Geri Gönderme Merkezi revirinde görev yapan hekim K.E. imzalı bilgi notunda M.'nin sağ el baş parmağında travma olduğu ve ağrısının arttığı, gerekli kontrollerin Tuzla Devlet Hastanesi Ortopedi Polikliniğinde yapılmasının rica edildiği ve 20/5/2024 tarihinde M.'nin ilgili Hastaneye sevk edildiği görülmektedir. Kurumumuz, başvuru kapsamında muhatap İstanbul Valiliği İl Göç Müdürlüğünden başvuran müvekkili M.'nin parmağında travmaya neden olan olay ya da olaylarla ilgili bilgi talep etmiş ise de gelen görüş yazısında bu konuda herhangi bir bilgi verilmemiştir.

32. Muhatap İl Göç İdaresi Müdürlüğünün Kurumumuza ilettiği evrakta başvuran müvekkili M.M.'nin Merkez İdaresine hitaben yazdığı 27/5/2024 tarihli bir dilekçe de bulunmaktadır. Söz konusu dilekçede M., yukarıda inceleme süreci başlığı altında özetlenen iddialarını sıralamakta ve kendisini darp eden görevlilerden birinin ismininolduğunu belirtmektedir. M.'nin dilekçesinin ardından İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünün İstanbul İl Jandarma Komutanlığına yazdığı 29/5/2024 tarihli ve 72104824-000-..... sayılı resmi yazı ile iddiaları ilettiği ve gerekli incelemenin yapılmasını talep ettiği anlaşılmaktadır.

33. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca, muhatap İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünün görüş yazısına cevaben başvurandan görüş yazısı talep edilmiştir. Başvuran, müvekkili adına Kurumumuza gönderdiği 5/8/2024 tarihli ve kurum sayısı ile kayda alınan cevabi görüş yazısında;

- Muhatap Kurum tarafından sunulan evrakın büyük bir kısmının olayla ilgisi olmayan tarih ve saatlerde güvenlik kamerası kaydı yapılmadığını ifade eden tutanaklardan oluştuğunu,
- Kayıt yapamayan güvenlik kameralarının sürekli gözlem altında olması gereken alanlara ilişkin olduğunu, bu alanlarda güvenlik kameralarının kayıt yapamıyor oluşunun dikkat çektiğini, ayrıca olay gününde ve saatinde güvenlik kameralarının kayıt yapmadığına dair bir tutanak bulunmadığını,
- Muhatap Kurumun sunduğu tutanakların kurumsal sistemde kayıt altına alınmış olduğuna dair bir emare bulunmadığını,
- Müvekkil ile 7/5/2024 tarihinde yapılan avukat görüşmesinde elinin alçılı olduğunu, her iki dizinde de yaralar bulunduğunu, alçı işlemine ve kişinin vücudundaki yaralara ilişkin bir belge sunulmadığını,
- Muhatap Kurumun sunduğu evrakta yer alan ve görevli hekim K.E. tarafından imzalanmış olan bilgi notunda müvekkil M.'nin elindeki travmanın tespit edildiğini, darp iddiasından sonra gerçekleşen bu tespitin olay sonucunda müvekkilin fiziksel durumunu ortaya koyduğunu

belirtmektedir.

34. Başvuranın iddiaları, muhatap İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünden alınan bilgi, belge ve kamera kayıtları ile değerlendirildiğinde; başvuranın müvekkili M.M.'nin 25/4/2024 tarihinde Tuzla Geri Gönderme Merkezine getirildiği, bu tarihte düzenlenen genel adli muayene raporunda M.'nin fiziksel bir şikayeti bulunmadığı, darp ve cebir izine rastlanmadığı anlaşılmaktadır.

35. Başvuranın müvekkilinin darp edildiğini iddia ettiği olayın yaşandığı 28/4/2024 tarihinde müvekkili hakkında düzenlenen genel adli muayene raporunda darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmekle birlikte M.'nin yabancı uyruklu olması nedeniyle hekimin kendisiyle yeterli düzeyde iletişim kuramadığı, bu durumun genel adli muayene raporunda "*dil bariyeri nedeni ile alınabilen hikaye kısıtlı*" şeklinde not düşüldüğü görülmektedir.

36. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından yayımlanan ve 2022 yılında güncellenen İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzuna göre, işkence ve kötü muamele soruşturması kapsamında yapılan muayenelerin hekimin kontrolü altında, mahremiyetin sağlandığı, güvenlik görevlilerinin ve diğer devlet görevlilerinin bulunmadığı ortamlarda yapılması ve muayeneye ilişkin tam bir yazılı raporun hazırlanması gerekir. Bu raporun asgari standartlarından biri iddiaları içeren öykünün muayene edilen kişiden dinlenmesidir. Bu bağlamda hekimin, "*iddia edilen işkence ve kötü muamele yöntemini, muamelenin gerçekleştiği zamanı, tüm fiziksel ve ruhsal semptomları ve olayın diğer ayrıntılarını*" muayene edilen kişiden dinlemesidir (*Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Aşağılayıcı Muamele veya Cezalandırmanın Etkin Soruşturulması ve Belgelendirilmesi Hakkında El Kılavuzu, 2023, para. 199*). Bu çerçevede bakıldığında, iddia edilen olayın ardından düzenlenen genel adli muayene raporunun, başvuran müvekkilinin yabancı uyruklu olmasından kaynaklanan dil bariyeri nedeniyle söz konusu standardı taşımadığı anlaşılmaktadır.

37. Başvuran müvekkilinin iddia edilen olayın ertesi günü, 29/4/2024 tarihinde Tuzla Devlet Hastanesine sevk edildiği muhatap İl Göç İdaresi Müdürlüğünün Kurumumuza ilettiği evraktan görülmektedir. Ancak neden sevk edildiğine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

38. Bunun üzerine başvuran müvekkilinin 29/4/2024 tarihinde yapılan muayenesine ilişkin bilgiler 22/8/2024 tarihli ve E-16949670-804.01-..... sayılı resmi yazı ile Tuzla Devlet Hastanesi Başhekimliğinden talep edilmiştir. Başhekimliğin Kurumumuza ilettiği evrak üzerinde yapılan incelemede, iddia edilen olaydan bir gün sonra, 28/4/2024 tarihinde başvuran müvekkilinin yapılan muayenesinde "*el bileğinde ve el düzeyinde eklem ve ligamentlerin çıkık, burkulma ve gerilmesi*" tanısı konulduğu ve elinin alçıya alındığı tespit edilmiştir.

39. Ayrıca Tuzla Geri Gönderme Merkezinde görevli Hekim K.E.'nin iddia edilen olaydan yaklaşık 20 gün sonra başvuran müvekkili M.M.'nin hastaneye sevk için bilgi notu yazdığı, söz konusu notta M.'nin sağ el baş parmağında travması olduğunun ve ağrısının arttığının belirtildiği

görülmüştür.

40. M.'nin Geri Gönderme Merkezine alındığı tarihte herhangi bir fiziksel şikayetinin olmadığı genel adli muayene raporundan anlaşılmaktadır. Dolayısıyla M.'nin sağ elinin Geri Gönderme Merkezinde zarar gördüğü aşıkardır.

41. Devletin kontrolü altındaki kişiler açısından; kontrol altına alındıktan sonra kişinin vücudunda meydana gelen yara ve bere gibi deformasyonların nasıl meydana geldiğini ikna edici biçimde açıklamak, kişiyi kontrol altında tutan İdareye düşmektedir. Bu durum ispat külfetinin yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir.

42. Hem başvuranın Kurumumuza sunduğu başvuru dilekçesinde hem de başvuran müvekkili M.M.'nin Tuzla Geri Gönderme Merkezi İdaresine sunduğu dilekçede M.'nin 28/4/2024 tarihinde darp edilirken parmağının kırıldığı iddia edilmektedir. Başvuran müvekkilinin geri gönderme merkezinde bulunduğu süre zarfında sağ elinin zarar gördüğü hekim raporlarıyla sabittir. Dolayısıyla 6701 sayılı Kanun kapsamında Kurumumuz tarafından yapılan incelemede; olay gününde ve saatinde başvuran müvekkilinin kaldığı oda ile müvekkilin darp edildiği iddia edilen odanın koridorlarını gösteren kamera kayıtları ile başvuranın parmağında meydana gelen zararın nasıl gerçekleştiğine dair makul açıklamaların Kurumumuza iletilmesi muhatap İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bağlı Tuzla Geri Gönderme Merkezi İdaresinden talep edilmiştir.

43. Muhatap Müdürlüğün Kurumumuza ilettiği görüş yazısında Merkezdeki güvenlik kameralarının elektrik kesintisi ve şalter atması gibi nedenlerle düzenli kayıt almadığı, bu nedenle olay gününe ve saatine ilişkin güvenlik kamerası kayıtlarının bulunmadığı belirtilmiş ve güvenlik kameralarının kayıt almadığına örnek teşkil etmek üzere muhtelif tarih ve saatlere ilişkin tutanaklar iletilmiştir. Ancak söz konusu tutanaklar üzerinde yapılan incelemede tutanakların başvuru konusu olayın gerçekleştiği tarih ve saatle ilgili olmadığı, bazı tutanaklarda tarih ve saatlerin karalanarak değiştirildiği görülmüş; tutanakların resmi makamlara sunulduğunu ya da işleme alındığını gösterir bir üst yazı ise tespit edilememiştir.

44. Bununla birlikte, Kurumumuzun başvuru konusu olaya ilişkin muhatap İl Göç İdaresi Müdürlüğünden talep ettiği hususlardan bir diğeri olan, başvuran müvekkili M.'nin sağ elindeki zararın nasıl gerçekleştiğine dair bir açıklama sunulmamıştır.

45. Başvuru konusu iddianın yaşandığı Tuzla Geri Gönderme Merkezi, Ulusal Önleme Mekanizması tarafından daha önce izleme ziyareti yapılmış bir merkezdir. 13/10/2022 tarihinde gerçekleştirilen habersiz ziyaret sonrasında hazırlanan ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 2/5/2023 tarihli ve 2023/354 sayılı kararı ile kabul edilen 2023/16 rapor numaralı ziyaret raporu da başvuru kapsamında kaynak olarak kullanılmıştır.

46. Söz konusu Raporda, ziyaret sırasında görüşülen bazı alıkonulmuş kişilerin kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia ettiği, iddialara konu olan ve kapısında "Tadilattadır" yazan bir oda bulunduğu, bu odadaki güvenlik kamerasının bantla kapatılmış olduğu, odanın giriş ve çıkışlarını gösteren bir

güvenlik kamerası bulunmadığı, konuya ilişkin yapılan görüşmede odanın jandarma personeli tarafından giyinme odası olarak kullanıldığı ifade edildiği belirtilmektedir. Ayrıca, söz konusu tespite istinaden odanın giriş ve çıkışını gösteren bir güvenlik kamerasının tahsis edilmesinin tavsiye edildiği anlaşılmaktadır (TIHEK, *İstanbul Tuzla Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu*, Rapor No: 2023/16, Ankara, 2023, para. 36, 95).

47. Geri Gönderme Merkezine yapılan izleme ziyaretinde Merkezin güvenlik kameralarının işleyişi de incelenmiştir. Yapılan incelemede Merkezde üç aylık kamera kaydı saklayabilen 145 normal, dokuz 360 derece dönebilen hareketli güvenlik kamerası olduğu, kayıtların aksamadan alınabilmesi için bir jeneratörün bulunduğu ve kamera izleme odasında bir jandarma personelinin görev yaptığı tespit edilmiştir (TIHEK, *İstanbul Tuzla Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu*, para. 88).

48. Başvuruda geçen olay örgüsü; başvuranın ve muhatap İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün görüşleri ile TIHEK'in Merkeze düzenlediği ziyaret raporu çerçevesinde değerlendirildiğinde, başvuranın müvekkilinin geri gönderme merkezine alındıktan sonra el bileğinin ve el düzeyinin çıkık, burkulma ve gerilme tanısına meydan verecek düzeyde zarar gördüğü ve alçıya alındığı Tuzla Devlet Hastanesinde düzenlenen 29/4/2024 tarihli muayene raporuyla ve Merkezde görevli hekimin tespitiyle sabittir. Söz konusu fiziksel hasar ve başvuranın olaya ilişkin sunduğu diğer ayrıntılar başvuranın iddialarını makul şüphenin ötesine taşımakta ve ispat külfetinin İdarenin aleyhinde yer değiştirmesine neden olmaktadır.

49. Bu çerçevede başvuranın müvekkilinin sağ elinde tespit edilen hasarın nasıl meydana geldiği konusunda Merkez İdaresinden makul bir açıklama beklenmiş ancak söz konusu açıklama sunulmamıştır. Bunun yanı sıra başvuru konusu iddiaların teyit edilmesinde önem arz eden ve alıkonulma merkezlerinde merkez idaresinin sorumluluğunda olan güvenlik kamerası kayıtlarının elektrik kesintileri ve şalter atmaları gerekçe gösterilerek tarafımıza iletilmemiştir. Ancak Merkeze yapılan izleme ziyaretinde elektrik kesintilerine karşı önlem olarak jeneratörün bulunduğu tespit edilmiş olması söz konusu açıklamayı geçersiz hale getirmektedir.

50. Tüm bu gerekçelerle, Merkez İdaresinin başvuru konusu iddialara karşı ispat külfetini yerine getiremediğine, asgari eşğin aşıldığına ve kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine kanaat getirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

B. Konu hakkında 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin beşinci fıkrası gereğince suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

16/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ

Başkan
(Görevli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi
(İzinli)

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(Görevli)

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi